

Taustasyyt talousohjelman tarpeelle

Yleinen taloussuhdanne näyttää selkeästi heikentyvän. Tämä tulee lähivuosina vähentämään kaupungin maanmyyntituloja, joiden varaan budjetin tasapaino on menneinä vuosina rakennettu. Lisäksi kaupungin rakennuskannan heikko kunto ja siitä seuraava investointitarve yhdistettynä sisäilmaongelmiin johtaa lähivuosina poistotason merkittävään nousuun, joka täytyy kattaa vuosikatetta parantamalla. Vuosikatteen parantaminen puolestaan edellyttää joko nettomenojen pienentämistä tai verotulojen kasvattamista. Taustasyyt talouden tilanteelle ovat oheismateriaalina.

Nettomenojen hillitseminen

Tilanne vaatii pitkäjänteisiä ja pysyviä toimenpiteitä, joilla menokasvua saadaan hillittyä. Virkamiesvalmistelussa on listattu ja arvioitu toimenpiteitä, joiden avulla käyttötaloutta voidaan tasapainottaa. Vuosina 2020-2023 vaikuttavia toimenpiteitä on listattu yhteensä noin 10 miljoonalla eurolla. Tämän hetken tiedon mukaan tästä noin puolet tarvitaan talouden tasapainoon saamiseksi, jollei veroratkaisuja tehdä. Tilanne edellyttää myös sen, että Keski-Uudenmaan sote kuntayhtymän ja HUS:n laskutuksessa saavutetaan niiden suhteellista osuutta vastaava menokasvun hillintä. Jos tätä ei tapahdu, täytyy kaupungin muihin toimintoihin kohdistaa suurempia säästöjä.

On syytä erikseen painottaa ja korostaa, ettei tarkoitus ole toteuttaa kaikkia liitteessä olevia säästötoimenpiteitä. Valmistelussa on kuitenkin haluttu tuoda esiin kaikki tunnistetut vaihtoehdot.

Luettelo alustavasti selvitetystä säästötoimenpiteistä on kaupunginhallituksen kokouksen 26.8.2019 § 211 liitteenä.

Vaikutukset henkilöstöön

Kaupunki on viime vuosina siirtänyt hyvin merkittävän osan palvelutuotannostaan alihankkijoille ja Keusotelle. Tämä, eläköitymisvauhti ja muu vaihtuvuus huomioiden on hyvin todennäköistä, ettei säästöohjelman toteuttaminen vaadi lomautuksia tai irtisanomisia. Toimenkuviin ja palveluiden järjestämistapoihin kohdistuu merkittävä muutospaine, jota on syytä käsitellä yhdessä henkilöstön kanssa normaalissa yhteistoimintamenettelyssä.

Kaupunginhallitus lähetti talousohjelmaluonnoksen kaupunginvaltuustoon lähetekeskusteluun 26.8.2019 §211 ja pyysi samassa yhteydessä lautakunnilta ja jaostoilta kannanottoja talousohjelmaluonnokseen ja valmistelumateriaaliin.

Päätösehdotus

Yhteistyötoimikunta käy keskustelun säästöohjelman ja kirjaa yhteistyötoimikunnan yhteisen näkemyksen pöytäkirjaan.

Käsittely:

Kaupunginjohtaja esitteli asiaa ja asiaan liittyvä tuloslaskelman tunnusluvut- taulukko lisättiin liitteeksi teknisenä korjauksena. Säästöohjelman henkilöstövaikutuksista keskusteltiin ja todettiin, ettei työnhyvinvointia saa kuormittaa siten, että se johtaa sairauspoissaoloihin.

Työsuojeluvaltuutetut toivat esiin työkykyjohtamisen, aktiivisen tuen mallin, työtapaturmien minimoinnin sekä osallisuuden vaikutukset. Keskusteltiin myös varhaiskasvatuksen ja opetuksen osalta henkilöstöresurssien allokoinneista suhteesta tilaresursseihin sekä käyttö- ja täyttöasteen tilanteesta. Varhaiskasvatuksen puolella täyttöasteessa on eroja eri yksikön välillä ja tätä tulee seurata. On tärkeää, että resursseja mitataan ja käytetään oikein ja henkilökunnan liikkuvuuden suhteen toivotaan, että se perustuu vapaaehtoisuuteen.

Päätös

Yhteistyötoimikunta kävi keskustelun liikkumavaralistan ja kirjaa yhteistyötoimikunnan yhteisenä näkemyksenä, että asian valmistelua jatketaan hyvässä yhteistoiminnan hengessä. Pöytäkirjan liitteiksi lisätään pääluottamusemisten kannanotot liikkumavaralistaan sekä työsuojeluvaltuutettujen kannanotto säästötoimenpiteisiin.

Pääluottamusmiesten kannanotot liikkumavaraalistaan

KAUKE

5.-6. Osakehuoneistojen myyminen ja liikuntapaikkojen uudelleenjärjestäminen

Tuleeko liikkeenluovutuksia esimerkiksi liikuntapaikkojen myynnistä? Vaikutukset henkilöstöön käsiteltävä Yhteistoimintalain § 4 mukaisesti.

OPKA

1. 5 -vuotiaiden maksuttoman vakan kokeilusta luopuminen

- a. Kokeilu, ei vastusteta kokeilusta luopumista

2. Hallinnon tehtävien uudelleen järjestelyt

- a. Kannatetaan varauksella
- b. Mitä tehtäviä eläköitymisen myötä on tarkoitus järjestää uudelleen? Voi lisätä työn kuormitusta muilla henkilöillä.
- c. Paljonko robotisointi vaatii investointeja?

3. Varhaiskasvatuksen asiantuntijaresurssien uudelleenjärjestelyt

- a. Onko kaikilla VEO:illa riittävä pedagoginen kompetenssi opettaa S2-lapsia? Miten lisäkoulutus on tarkoitus järjestää, jos sitä tarvitaan?
- b. VEO:n työmäärä lisääntyy --> työn kuormittavuus kasvaa.
- c. Vaarantaako menettely varhaiskasvatuslain 6 luvun 25 §:ssä mainittuja erityisopettajan palveluita?
- d. Onko kaikilla esimiehillä riittävä kompetenssi tai aikaa hoitaa lisääntyviä asiantuntijatehtäviä?
- e. Vastoin uuden kaupunkistrategian kohtia T1 ja T2 (vetovoima ja pitovoima). Jo nyt kaupungilla on rekrytointihaasteita varhaiskasvatuksessa.

4. Vakan käyttöasteen tehostus

- a. Käyttöasteen tehostaminen hyvä asia, vain jos henkilöstöresurssit ovat kohdallaan. Tehostamisessa huomioitava todellinen henkilöstömäärä ja –tarve ([arvioitu työvoiman tarve VAKA:an 26 htv, laskelma](#))
- b. Varhaiskasvatuslain 7 luvun § 35 mukaan päiväkotikohtaiset suhdeluvun voi ylittää lyhytaikaisesti. Sairastapausten, lomien tai koulutusten vuoksi henkilöstön määrä voi laskea alle suhdeluvun, mikä on vastoin [valtioneuvoston asetusta](#).

- c. Ryhmäkoon kasvattaminen keskimäärin yhdellä, vähentää työssä jaksamista. Ei edistä kaupunkistrategioiden T1 ja T2 toteutumista. Jo nyt kaupungilla on rekrytointihaasteita varhaiskasvatuksessa.
- d. Kasvavat ryhmäkoko vähentää työhyvinvointia, jos tilat ahtautuvat, melu lisääntyy tai esimerkiksi tartuntatautien riski kasvaa suurissa ryhmissä/yksiköissä.
- e. Työhyvinvoinnin väheneminen voi näkyä sairaspöissaolojen määrän kasvuna. Yhden sairauspöissaolopäivän hinta työnantajalle on noin 350 € + sijaiskulut (tsv).
- f. Lastenhoitajien työn kuormitus lisääntyy ja ammatin vetovoima laskee, jos ihmisten siirtäminen lisääntyy ja siirrot tehdään pelkästään työnjohdollisesti.
- g. Työntekijöiden siirtely ryhmästä toiseen ei edistä pysyvien ihmissuhteiden kehittymistä hoitajien ja lasten välille. Tämä on vastoin varhaiskasvatuslain henkeä.

5. ICT-hankintojen priorisointi ja tavoitekäyttöön pidentäminen

- a. Kannatetaan. On kuitenkin huolehdittava siitä, että kouluissa on tarpeen mukainen ICT-valmius.
- b. Ei saa vaarantaa Perusopetussuunnitelman TVT-tavoitteita (L5) tai työtapoja (15)
- c. Ei saa vaarantaa sähköisiin YO-kokeisiin valmentautumista lukiossa

6. Palveluverkon tiivistys korjaus- ja uusinvestointien yhteydessä

- a. Varhaiskasvatuksen kiinteistöistä luopumista on käsiteltävä yhdessä henkilöstön kanssa (Yhteistoimintalaki § 4).
- b. Uusien tilojen on sovelluttava varhaiskasvatuksen tarpeisiin.

7. Tukiopetusresurssin tarkistaminen käytön perusteella

- a. Voidaan tarkistaa, kunhan Perusopetuslain 4 luvun 1§ 16 mukainen oikeus tukiopetukseen ei vaarannu?
- b. Ei saa johtaa esimerkiksi tehostetun tuen lisääntymiseen tai erityisopettajien työmäärän kasvamiseen. Tämä saattaa vaikeuttaa erityisopettajien rekrytointia (T1 ja T2).
- c. Tukiopetusresurssin pienentämisessä pitää olla tarkkana ja varmistaa onko kaikissa kouluissa annettu tukiopetusta tarpeen mukaan. Esimerkiksi jos opettaja ei voi lukujärjestysteknisistä syistä pitää itse tukiopetusta, joku toinen opettaja voi sitä kuitenkin antaa ko. opettajan oppilaille.
- d. Ei saa vaarantaa Perusopetussuunnitelman tuen käytäntöjä (kohta 26)

8. Koulujen avustus- ja ohjaushenkilöstön käytön tehostaminen

- a. Luokanopettajien- ja aineenopettajien työn kuormittavuus kasvaa ja työhyvinvointi laskee.

- b. Saattaa heikentää Perusopetussuunnitelman tuen käytäntöjä (kohta 26)
- c. Tämä ei edistä kaupunkistrategioiden T1 ja T2 toteutumista. Jo nyt kaupungilla on rekrytointihaasteita perusopetuksessa.
- d. Voi aiheuttaa iltapäiväkerhojen vetäjien rekrytointiongelmia.
- e. Voi aiheuttaa kustannusten muualla, esimerkiksi tapaturmakustannusten kohoamisena

9. Varhaiskasvatuksen avustajaresurssien uudelleenjärjestely

- a. Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä (Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)). Avustajien määrän vähentyminen vähentää käytössä olevan tuen määrää. Tuen tarve vuonna 2020 perustuu osittain arvioon.
- b. Avustajien määrän vähentäminen ei vähennä tukea tarvitsevien lasten määrää, joten he jäävät enemmän lastenhoitajien ja varhaiskasvatuksenopettajien vastuulle. Tämä vaarantaa velvoittavan varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen päiväkodeissa. Työn kuormittavuus lisääntyy, mikä voi kasvattaa sairaspöissaolojen määrää.
- c. Tämä ei edistä kaupunkistrategioiden T1 ja T2 toteutumista. Jo nyt kaupungilla on rekrytointihaasteita varhaiskasvatuksessa.
- d. Valvovien silmien määrä päiväkodeissa vähenee, jolloin tapaturmariski kasvaa.
- e. Voi aiheuttaa kustannusten muualla, esimerkiksi tapaturmakustannusten kohoamisena

10. Koulujen tarvikehankintoja priorisoidaan

- a. Voi vaikuttaa henkilöstön työhyvinvointiin, jos toimintoja joudutaan suunnittelemaan uudelleen tarvikepulan vuoksi (esim. ryhmätyöt).

11. Kouluverkon ja opetusryhmien tehokas käyttö

- a. Ryhmäkokojen kasvattaminen lisää opetushenkilöstön kuormittumista.
- b. Oppilaiden kuormitus lisääntyy, jos siirretään tutusta koulusta ja ryhmästä toiseen kouluun. Heikentää oppimistuloksia. Oppilaiden kuormitus lisää opettajien kuormitusta.
- c. Voi lisätä koulukyytien määrää --> kustannus
- d. Ei edistä kaupunkistrategian T1 ja T2 toteutumista. Jo nyt kaupungilla on rekrytointihaasteita perusopetuksessa.
- e. Vastoin kaupungin A1 ja A2 strategioita.

12. Opetuksen tuntiresurssin tehostaminen

- a. Vastustetaan.
- b. Resurssiopettajista luopuminen näyttää erittäin pahalta. Kun on lähdetty ajamaan lähikouluperiaatetta ja inklusiivista erityisopetusta sekä valmistavaa opetusta, tuntiresurssin tehostaminen heikentää huomattavasti tuen tarpeessa olevien oppilaiden asemaa ja opettajan näkökulmasta lisää työtä, koska tuen tarjoaminen on opettajan vastuulla.
- c. Haittaa perusopetuksen opetussuunnitelman toteutumista (kohta 26) kaupungissa
- d. Ei edistä kaupunkistrategioiden T1 ja T2 toteutumista. Jo nyt kaupungilla on rekrytointihaasteita perusopetuksessa.
- e. Ei edistä kaupunkistrategioiden A1 ja A2 toteutumista.

13. Lukiolaisten määrän lisäys 10 per lukuvuosi

- a. Kannatetaan varauksella. Kasvattaa ryhmäkokoja, jolloin opettajien työmäärä kasvaa. Työn kuormitus lisääntyy ja työhyvinvointi laskee.

14. Pienhankinnoista luopuminen

- a. Kannatetaan varauksella.
- b. Rikkinäisten huonekalujen tai laitteiden korjaaminen tai korvaaminen voitava silti tehdä. Muutoin työhyvinvointi vähenee.
- c. Hankinnoissa huomioitava silti lasten määrän muutokset esimerkiksi varhaiskasvatuksessa.

15. Kustannustehokkaat ravitsemuspalvelut

- a. Kannatetaan, kunhan seurataan ulkoistusten aiheuttamia kustannuksia (esim. lukiolla kustannukset nousseet)
- b. Ruokahävikin vähentämiskokeilua olisi hyvä jatkaa tai vakinaistaa käytäntö

HYVO

1. Ohjauspalveluiden uudelleenjärjestely ja asiakasneuvonnan keskittäminen

- a. Mitä tehtäviä eläköitymisen myötä on tarkoitus järjestää uudelleen? Voi lisätä työn kuormitusta muilla henkilöillä.
- b. Millainen on robotiikan tarvitsema investointitarve verrattuna säästöihin?

3. Liikuntapaikkojen hinnankorotus

- a. Ei edistä nuorten liikkumista ja haittaa vähävaraisten lasten harrastusmahdollisuuksia. Nuorten pahoinvointi lisää opetushenkilöstön kuormittumista kouluissa.

- b. Voi aiheuttaa kustannusvaikutuksia muissa menokohdissa, esim. nuorten syrjäytymisen ehkäisy.
 - c. Ei edistä kaupunkistrategioiden A1 ja A2 toteutumista.
- 4. Synergian hakeminen
 - a. Kannatetaan
- 7. Uusien toimitilojen tehokas käyttöaste
 - a. Kannatetaan, mutta edellyttää vastuuhenkilön läsnäoloa kiinteistössä. Estä mm. ilkeillä ja ohjeistaa laiteiden käytössä.

Järvenpää 17.9.2019

Ville Leppäniemi	Tuija Aaltonen	Tiina Kataja-Lyly	Kirsi Laakkonen
JUKO	JUKO/KTN	TEHY	SUPER

Arja Mäkelä	Hannu Laalo
JYTY	JHL

Muita mahdollisia säästökohteita tai vaihtoehtoisia toimintatapoja:

o Vaka-alueiden yhdistäminen. Mikä on aluepäälliköiden funktio ja lisäarvo?

o Eläkkeelle siirtymisen johdosta ei täytettäisikään ko. paikkaa vaan organisoiduttaisiin uudelleen

o Vaka-päiväkotitiimien perustaminen, jossa kootaan tiedot tarvittavaa asioiden käsittelyä varten.

Esimiehet saisivat tukea toisistaan ja ohjausta asioiden käsittelyssä. Itseohjautuvuutta tällä saralla ja tietotaidon kasvattamista

o Vaka-johtaja mukaan ruohonjuuritason ymmärtämiseen ja päätöksentekoon

o Määräaikaisen perhepäivähoidon esittäminen seuraavaksi 3 vuodeksi, jolloin saada ”ylivirtaa” ohjattua perhepäivähoitoon. Tällöin ei tarvita investointeja tiloihin. Tila-ahtautta ei synny päiväkodeissa. työssäjaksaminen pysyy paremmalla tasolla. Kalusteinvestointeja ei tarvita. Innovatiivisuus ja aidot vaihtoehdot perheille tuovat kiinnostavuutta niin perheille kuin hoitajille.

kts. Helsingin kaupunki varhaiskasvatus:

Perhepäivähoito

Kolmiperhepäivähoito

Perhepäivähoito hoitajan kotona

Ryhmäperhepäivähoito

Yksityinen perhepäivähoito

o Metsäeskareiden perustaminen. Terhola, Kaakkola, Saunakallio/Jamppa, Rantapuisto, Vanhankylänniemi.

Luontoläheisyys, erikoistuminen, pito- ja vetovoimaa sen myötä.

Kaupunki kouluttanut vuosien varrella paljon henkilökuntaansa luontoläheisyyteen mm. Metsämörri-koulutus.

o Kalusteiden, lelujen ja vaka-materiaalin kierrättäminen. Lelulainaamo esim. kirjaston yhteyteen.

Lahjoitusten vastaanotto mm. leluista, peleistä, kirjoista, pihakalusteista. Kaupunkilaisten aktivointia ja mahdollisuutta osallistua vakan toimintaan.

Tuloslaskelman tunnusluvut:						
Kunta	Asukas- luku 31.12. 2018	Tulo- vero- % 2018	Suhteellinen velkaantu- neisuus, %		Kertynyt yli-/ alijäämä, €/as.	
			Kunta	Kon- serni	Kunta	Kon- serni
Koko maa	5 517 919	19,84	58,6	80,7	2 061	2 297
Manner-Suomi	5 488 130	19,86	58,7	80,8	2 052	2 288
minimi	91	16,50	11,5	13,0	-1 585	-1 532
maksimi	648 042	22,50	128,8	143,5	12 167	12 167
Helsinki	648 042	18,00	45,8	87,4	8 877	8 101
Kauniainen	9 615	17,00	13,4	32,5	5 637	5 383
Kerava	36 254	19,25	36,6	75,6	2 755	3 846
Rauma	39 360	20,00	24,0	45,9	2 740	3 541
Sipoo	20 666	19,25	78,6	62,4	780	2 910
Vantaa	228 166	19,00	75,5	109,7	2 048	2 864
Espoo	283 632	18,00	54,0	143,5	1 853	2 132
Pornainen	5 068	20,50	48,7	37,2	1 951	2 124
Kokkola	47 657	21,75	76,8	85,2	289	2 111
Nurmijärvi	42 665	19,50	69,7	78,2	1 255	1 991
Kajaani	36 973	21,00	60,7	101,5	1 550	1 957
Tuusula	38 664	19,50	46,0	45,7	1 324	1 651
Inkoo	5 403	20,75	53,5	48,8	1 515	1 560
Mäntsälä	20 686	20,50	53,7	86,1	3 775	1 476
Pukkila	1 899	21,50	64,8	44,0	1 247	1 206
Hyvinkää	46 504	19,75	39,1	60,0	599	1 170

Tuloslaskelman tunnusluvut:						
Kunta	Asukas- luku 31.12. 2018	Tulo- vero- % 2018	Suhteellinen velkaantu- neisuus, %		Kertynyt yli-/ alijäämä, €/as.	
			Kunta	Kon- serni	Kunta	Kon- serni
Koko maa	5 517 919	19,84	58,6	80,7	2 061	2 297
Manner-Suomi	5 488 130	19,86	58,7	80,8	2 052	2 288
minimi	91	16,50	11,5	13,0	-1 585	-1 532
maksimi	648 042	22,50	128,8	143,5	12 167	12 167
Loviisa	14 891	19,75	55,6	61,5	749	1 050
Porvoo	50 262	19,75	61,4	90,3	1 098	1 008
Hanko	8 379	21,75	103,2	79,9	733	901
Vihti	29 211	20,50	70,8	56,8	562	893
Mikkeli	53 818	20,50	73,2	106,0	-157	887
Myrskylä	1 922	21,50	28,7	25,4	726	790
Salo	52 321	20,75	44,1	51,2	270	733
Järvenpää	43 410	19,75	54,6	83,6	966	687
Kirkkonummi	39 262	19,50	69,9	70,0	577	568
Kotka	52 883	21,50	91,9	105,6	-117	533
Siuntio	6 134	21,50	63,9	57,6	460	499
Karkkila	8 778	20,75	115,3	71,5	86	206
Lohja	46 296	20,50	66,5	67,5	5	131
Askola	4 958	20,75	81,3	80,8	-141	-329
Raasepori	27 592	22,00	70,9	64,6	-182	-349
Lapinjärvi	2 665	20,50	51,3	82,2	306	-815

Hyvällä työkykyjohtamisella saavutetaan merkittäviä taloudellisia säästöjä

Järvenpään kaupungin taloudellisen liikkumavaran lisäämiseksi ehdotettujen toimenpiteiden vaikutukset työn tuloksellisuuteen ja työhyvinvointiin tulee selvittää ja huomioida päätöksenteossa. Huonosti valittu säästötoimenpide tuo säästöjä lyhyellä aikavälillä ja vain ns. paperilla, mutta tosiasiassa työn kuormituksen lisääntyessä toimenpide voi lisätä kustannuksia sairauspoissaoloina tai muuna työn tuottavuuden laskuna.

Järvenpään kaupungilla vuonna 2018 työkykyyn liittyviä kustannuksia:

Sairauspoissaolokustannukset olivat Järvenpään kaupungilla noin 11 miljoonaa euroa. Tässä luvussa ei vielä ole sijaiskuluja.

Varhemaksuja noin 450 000 euroa.

Työtapaturmiin liittyviä vakuutusmaksuja 350 000 euroa. Tässä ei ole mukana sairauspoissaolokustannukset tai sijaiskulut.

Sairauspoissaolojen vähentämiseen, työtapaturmien ja varhaisen eläköitymisen ehkäisyyn tähtäävillä toimilla voidaan saavuttaa merkittäviä säästöjä.

Aktiivisen tuen toimintamallin mukaisella työkykyjohtamisella voidaan ennaltaehkäistä sairauspoissaoloja ja varhaisia työkyvyttömyyseläkkeitä.

Aktiivisen tuen toimintamallin käyttöä ja tunnettavuutta on lisättävä. Vuoden 2018 työhyvinvointikyselystä ilmeni, että kolmasosa vastaajista ei tunne kaupungin aktiivisen tuen toimintamallia. Työntekijän osallisuuden kokemuksella on selkeä yhteys työtyytyväisyyteen ja työhyvinvointiin. 2018 työhyvinvointikyselyssä väite "Pystyn vaikuttamaan työni kannalta tärkeisiin päätöksiin" sai arvosanan 3,24 (asteikolla 1-5). Osallisuuden kokemuksen vahvistamisella voidaan vaikuttaa sairauspoissaolojen vähenemiseen.

Työtapaturmien ja erityisesti työmatkatapaturmien vähentämiseksi tarvitaan tekoja paitsi työkyvyn turvaamiseksi, niin myös taloudellisen säästön näkökulmasta.

Järvenpäässä 17.9.2019

Työsuojeluvaltuutetut

Jyrki Issakainen ja Sari Aksberg